

Hodnotenie koncentrácie odvetvia pomocou Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu a jeho komparácia s ostatnými ukazovateľmi koncentrácie odvetvia

Assess the industry's concentration with the Herfindahl-Hirschman index and compare it with other industry concentration indices

Michaela KAVČÁKOVÁ

Abstrakt

Sledovanie situácie v odvetví je pre podnik mimoriadne dôležité z pohľadu identifikácie príležitostí a hrozieb, ktoré sa v danom odvetví vyskytujú. Vzhľadom na narastajúcu konkurenciu by mal sledovať ako sa vyvíja koncentrácia v odvetví, v ktorom pôsobí. Túto koncentráciu je možné vypočítať buď podľa Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu, alebo podľa indexu pomeru koncentrácie či marginálneho koeficientu koncentrácie. Cieľom príspevku je analyzovať koncentráciu v odvetví výroby hroznového vína na Slovensku a porovnať výsledky spomínaných ukazovateľov na výpočet koncentrácie odvetvia.

Kľúčové slová

konkurencia, koncentrácia odvetvia, Herfindahlov-Hirschmanov index, index pomeru koncentrácie, marginálny koeficient koncentrácie

Abstract

Monitoring the situation in the sector is extremely important for the company in identifying opportunities and threats that exist in the industry. Due to increasing competition should watch how it develops concentration in the sector in which it operates. This concentration can be calculated either according to the Herfindahl-Hirschman index, or by the concentration ratio or the marginal concentration coefficient. The aim of the paper is to analyze the concentration in the grape wine production sector in Slovakia and to compare the results of the above indicators for the calculation of the concentration of the sector.

Keywords

competition, industry concentration, Herfindahl-Hirschman Index, Concentration Index, Marginal Coefficient of Concentration

Príspevok vznikol v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA č. 1/0794/18.

Vedecký časopis FINANČNÉ TRHY, Bratislava, Derivát 2018, ISSN 1336-5711,4/2018

Úvod

Súperenie medzi etablovanými podnikmi môže dosiahnuť rôznu intenzitu a mnoho foriem. Konkurencia v odvetví predstavuje výraznú rivalitu medzi podnikmi, ktoré vyrábajú totožné alebo podobné produkty pre rovnaký trh. Podniky si navzájom konkurujú cenami, kvalitou, reklamou, službami, inováciami a pod.

Intenzita tejto konkurenčnej sily odráža snahu podnikov dosiahnuť čo najlepšie strategické pozície v danom odvetví, pričom používajú rôzne konkurenčné stratégie. Jej úspech však závisí aj od konkurenčných stratégií konkurentov a zdrojov, do ktorých sú ochotní a schopní investovať na podporu svojich stratégií. V prípade, že jeden podnik urobí určitý ťah, musí očakávať reakciu zo strany ostatných podnikov v odvetví.

Podľa Sedláčkovej a Buchtu (2006) intenzitu súperenia medzi podnikmi v odvetví alebo v strategickej konkurenčnej skupine ovplyvňuje niekoľko faktorov, ktorými sú počet a veľkosť konkurentov v konkurenčnom okolí, miera rastu trhu, vysoké fixné náklady, diferenciácia produktov, výstupné bariéry z odvetvia, akvizície slabších podnikov, globálni zákazníci.

Medzi najpoužívanejšie indexy slúžiace na meranie konkurenčnej štruktúry odvetvia patrí Herfindahlov-Hirschmanov index koncentrácie (skrátene HHI), ktorý hodnotí vývoj absolútnej koncentrácie v odvetví. A práve aplikácii Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu v praxi a jeho porovnaní s ostatnými ukazovateľmi na výpočet koncentrácie v odvetví bude venovaný tento článok.

Metódy a dáta

Ako sme už v úvode spomínali, Herfindahlov-Hirschmanov index (HHI) sa používa na meranie intenzity (stupňa) súťaže medzi podnikmi v určitom odvetví. Tento ukazovateľ štruktúry trhu, t.j. jeho koncentrácie, sa používa vo väčšine štúdií. Koncentrácia v odvetví je dôležitým aspektom priemyselnej štruktúry.

Ako štatistický ukazovateľ koncentrácie bol Herfindahlov-Hirschmanov index vyvinutý nezávisle, a to A. O. Hirschmanom (1945) a O. C. Herfindahlom (1950). Zvykne sa však častejšie označovať aj iba ako Herfindahlov index.

Herfindahlov-Hirschmanov index zahŕňa počet aj relatívnu veľkosť podnikov v odvetví (ich podiel na trhu), a teda slúži ako indikátor hospodárskej súťaže na trhu. Vzhľadom na to, že je pre podnik dôležité sledovať koncentráciu vo svojom odvetví a relatívnu jednoduchosťou výpočtu tohto indexu, slúži ako regulátor, a taktiež ako plánovací nástroj pre vedenie podniku. Americké antitrustové orgány dokonca Herfindahlov-Hirschmanov index používajú ako prvý podnet na vyšetovanie, ak má dôjsť k zlúčeniu alebo akvizícii na trhu.

Herfindahlov-Hirschmanov index je konvexná funkcia trhových podielov všetkých podnikov v konkrétnom odvetví, pričom sa vypočíta podľa vzťahu (Slávik, 2009):

$$HHI = \sum_{i=1}^n x_i^2, \text{ kde}$$

n – počet všetkých podnikov v odvetví,

x_i – podiel i -tého podniku na celkovom výkone odvetvia v %.

Jeho hodnota sa môže pohybovať od 10 000 (ak sa v odvetví nachádza iba jeden podnik) do 0 (ak je v odvetví nekonečný počet podnikov s rovnakými trhovými podielmi). Podľa hodnoty Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu sa odvetvia na základe amerických predpisov klasifikujú na:

- nekoncentrované (HHI < 1 000),
- mierne koncentrované (HHI ∈ (1 000; 1 800)),
- vysoko koncentrované (HHI > 1 800).

Zníženie počtu podnikov v odvetví, t.j. koncentrácie podielu na trhu na menej podnikov, hodnotu Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu zvyšuje, a teda vyššie hodnoty Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu reprezentujú menej konkurenčné trhy. V prípade výskytu iba jedného podniku na trhu, monopolistu, by mal tento trh najvyššiu koncentráciu. Ak by sme však hodnotili dokonale konkurenčný trh, tak by mal najnižšiu koncentráciu, pretože podľa klasickej ekonomickej definície hospodárskej súťaže, sú trhy s rovnomerne vyváženými podnikmi schopné byť konkurencieschopnejšie ako trhy, v ktorých sú niektoré podniky väčšie a silnejšie ako ich konkurenti na danom trhu.

Ďalším ukazovateľom na meranie koncentrácie podnikov v odvetví je index pomeru koncentrácie (CR). Pomocou tohto indexu dokážeme merať vývoj koncentrácie najväčších podnikov v odvetví. Malý pomer koncentrácií v odvetví by znamenal väčšiu konkurenciu medzi podnikmi v tomto odvetví. V prípade jedného podielu na trhu (monopol v odvetví) blížiacemu sa ku 100% bude táto koncentrácia vysoká.

Index pomeru koncentrácie vyjadruje či je odvetvie zložené z niekoľkých veľkých podnikov alebo z viacerých malých podnikov. Štvorfaktorový index pomeru koncentrácie predstavuje podiel na trhu štyroch najväčších podnikov v odvetví, vyjadrený ako percentuálny podiel. Podobne ako štvorfaktorový index pomeru koncentrácie sa počíta aj osemfaktorový index pomeru koncentrácie, t.j. podiel na trhu ôsmich najväčších podnikov v odvetví.

Index pomeru koncentrácie sa vypočíta ako súčet podielov na trhu jedného, dvoch, štyroch alebo ôsmich podnikov na trhu, ktoré dosahujú najvyšší podiel na danom trhu. Koncentračný pomer sa pohybuje v rozmedzí od 0% do 100% a pomer koncentrácie odvetvia udáva stupeň konkurencie v odvetví. Koncentračný pomer v rozmedzí od 0% do 50% môže naznačovať, že odvetvie je dokonale konkurencieschopné a považuje sa za odvetvie s nízkou koncentráciou.

Zásadným pravidlom je, že o oligopol sa jedná, keď päť najlepších firiem na trhu predstavuje viac ako 60% celkových tržieb v odvetví. Ak sa pomer koncentrácií jednej spoločnosti rovná 100%, znamená to, že odvetvie je monopolné. Rozdiel indexov pomeru koncentrácie ôsmich alebo štyroch najväčších podnikov v odvetví predstavuje marginálny koeficient koncentrácie (MCR), na základe ktorého vieme určiť aká silná je druhá štvorica podnikov za prvou štvoricou najsilnejších podnikov. Slávik (2009) uvádza normatívy podľa nemeckých predpisov:

- koncentrované odvetvie – 4 najväčšie podniky majú viac ako 50%-ný podiel na trhu,
- slabo koncentrované odvetvie – 4 najväčšie podniky majú podiel na trhu od 25% do 49%,
- nekoncentrované odvetvie – 4 najväčšie podniky majú podiel na trhu menej ako 25%.

Dáta použité v analytickej časti pozostávajú zo zoznamu TOP 20 podnikov v odvetví výroby hroznového vína v Slovenskej republike podľa tržieb, a tržby v období rokov 2012-2017 prislúchajúce k jednotlivým podnikom z TOP 20. Zoznam TOP 20 podnikov aj hodnoty tržieb za jednotlivé roky sme čerpali z portálu Finstat (2013).

Je dôležité uviesť, že na uvedenom portáli tržby spoločnosti Vienna DC, a.s. za rok 2013 neboli uvedené, a teda v nižšie uvedenej tabuľke v analytickej časti je hodnota týchto tržieb vypočítaná ako aritmetický priemer tržieb predchádzajúceho roku (2012) a nasledujúceho roku (2014) tejto spoločnosti.

V nasledujúcej časti aplikujeme ukazovatele charakterizované v tejto kapitole na odvetvie podľa SK NACE č. 11020 - Výroba hroznového vína.

Výsledky

Podľa portálu Finstat (2013) aktuálny počet aktívnych subjektov, ktoré majú kód hlavnej činnosti SK NACE 11020, je 184. V nasledujúcej tabuľke je uvedených TOP 20 podnikov v odvetví výroby hroznového vína zoradených podľa tržieb dosiahnutých v roku 2017 a k nim prislúchajúce tržby v období rokov 2012-2017.

Tab. 1 TOP 20 podnikov v odvetví výroby hroznového vína (SK NACE 11020) podľa tržieb a ich tržby (v EUR) v období rokov 2012-2017

Názov	Tržby					
	2017	2016	2015	2014	2013	2012
HUBERT J.E., s.r.o.	26474861	26354696	25764884	27677877	30084221	28637775
Vinárske závody Topoľčianky, s.r.o.	19843120	17965467	18721260	16389403	15551441	14034690
VÍNO MATYŠÁK, s.r.o.	9320279	8735496	8797140	8610972	8339921	7726763
DUFREX, s.r.o.	9062765	7888880	5744371	6296961	10090655	8685648
VÍNO NITRA, spol. s r.o.	7376256	7754582	7212045	9192180	6864332	6703780
MOVINO, spol. s r.o.	6880417	5149652	4867272	4811209	4695746	3736564
K & L Real Krakovany, spol. s r.o.	5575971	5736074	6358290	7643909	7274223	4320301
PLODOVOČ - CONTEXO s.r.o.	4549348	2920255	881182	53878	118173	719709
Víno Levice s.r.o.	3657628	3292163	3658923	2687999	2597719	2249836
VIREX, s.r.o.	2876974	2046689	1514909	940042	1289333	1261941
Villa Vino Rača a.s.	2776065	2388145	3278927	2421535	2013461	1527046
VÍNO MRVA & STANKO, a.s.	2462852	2905517	2712948	2319783	2529471	3115350
ELESKO a. s.	2284114	2363472	2571589	3315744	2786940	2593923
Pivnica Tibava s.r.o.	1905298	1797516	1482858	1384453	1703517	1395112
VINDEVIE, s. r. o.	1690070	1331764	4609459	3520684	6136527	5650606
TOKAJ & CO, s.r.o.	1573235	1383531	1141088	1014966	1014131	878780
KARPATSKÁ PERLA, s.r.o.	1461690	1637375	1811349	1605404	1677102	1587784
Vienna DC, a. s.	1297992	897083	246130	1141	41157	81172
Víno Karpatia, s. r. o.	1420140	208366	128244	79714	35825	31315
VPS - Vinohradníctvo PAVELKA A SYN, s. r. o.	1328335	1342299	1276566	1154490	1015426	822314

Zdroj: Finstat (2013)

Z tabuľky vidíme, že spoločnosť HUBERT J.E., s.r.o. výrazne prevyšuje tržbami ostatné podniky v TOP 20 daného odvetvia. V roku 2017 dosahuje o takmer 6 mil. EUR vyššie tržby ako jeho najbližší konkurent Vinárske závody Topoľčianky, s.r.o., avšak tento rozdiel bol v roku 2016 ešte väčší, a to o takmer 9 mil. EUR. Výrazne vysoké tržby oproti ostatným dosahuje aj spomínaný podnik, Vinárske závody Topoľčianky, s.r.o., a to až o vyše 10 mil. EUR. Spoločnosti VÍNO MATYŠÁK, s.r.o. a DUFREX, s.r.o. dosahujú v roku 2017 približne rovnaké tržby, na úrovni približne 9 mil. EUR, potom spoločnosti VIREX, s.r.o., Villa Vino Rača a.s., VÍNO MRVA & STANKO, a.s., a ELESKO a.s. v roku 2017 zaznamenávajú tržby nad 2 mil. EUR. a úroveň tržieb ostatných podnikov v rebríčku pod nimi je nad 1 mil. EUR.

Čo sa týka vývoja tržieb jednotlivých podnikov v čase, spoločnosť K & L Real Krakovany, spol. s r.o. v rokoch 2013-2014 zaznamenala výrazný rast, avšak od roku 2015 nastal ich mierny pokles. PLODOOVOČ – CONTEXO s.r.o. v roku 2014 dosiahla veľmi výrazný pokles tržieb (až o vyše 50%), od roku 2015 ale výrazne rastú. Tržby VINDEVIE, s.r.o. od roku 2016 značne poklesli o viac ako polovicu. Vienna DC, a.s. zaznamenáva v rámci rebríčka TOP 20 podnikov v roku 2014 najväčší pokles tržieb, a to až na úroveň 1 141 EUR. Od roku 2015 však začali výrazne rásť a spoločnosť sa tak dostala do rebríčka TOP 20 podnikov vo svojom odvetví. Spoločnosť Víno Karpatia, s.r.o. od roku 2013 v rámci tržieb každým rokom značne rastie.

Nasledujúca tabuľka zobrazuje tržby odvetvia výroby hroznového vína v období rokov 2012-2017.

Tab. 2 Tržby odvetvia výroby hroznového vína v období rokov 2012-2017

	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Odvetvie	128674920	117871330	115746100	113230907	120765973,5	108305072

Zdroj: Finstat (2013)

Na základe údajov z tabuliek vypočítame podľa nižšie uvedeného vzorca trhové podiely TOP 20 podnikov odvetvia výroby hroznového vína v období rokov 2012-2017.

$$\text{trhový podiel v \%} = \frac{\text{tržby podniku}}{\text{tržby odvetvia}} * 100$$

Výsledné hodnoty trhových podielov TOP 20 podnikov zobrazuje nasledujúca tabuľka.

Tab. 3 Trhové podiely v % TOP 20 podnikov odvetvia výroby hroznového vína v období rokov 2012-2017

	2017	2016	2015	2014	2013	2012
HUBERT J.E., s.r.o.	20,57	22,36	22,26	24,44	24,91	26,44
Vinárske závody Topoľčianky, s.r.o.	15,42	15,24	16,17	14,47	12,88	12,96
VÍNO MATYŠÁK, s.r.o.	7,24	7,41	7,60	7,60	6,91	7,13
DUFREX, s.r.o.	7,04	6,69	4,96	5,56	8,36	8,02

VÍNO NITRA, spol. s r.o.	5,73	6,58	6,23	8,12	5,68	6,19
MOVINO, spol. s r.o.	5,35	4,37	4,21	4,25	3,89	3,45
K & L Real Krakovany, spol. s r.o.	4,33	4,87	5,49	6,75	6,02	3,99
PLODOOVOČ - CONTEXO s.r.o.	3,54	2,48	0,76	0,05	0,10	0,66
Víno Levice s.r.o.	2,84	2,79	3,16	2,37	2,15	2,08
VIREX, s.r.o.	2,24	1,74	1,31	0,83	1,07	1,17
Villa Vino Rača a.s.	2,16	2,03	2,83	2,14	1,67	1,41
VÍNO MRVA & STANKO, a.s.	1,91	2,46	2,34	2,05	2,09	2,88
ELESKO a. s.	1,78	2,01	2,22	2,93	2,31	2,40
Pivnica Tibava s.r.o.	1,48	1,52	1,28	1,22	1,41	1,29
VINDEVIE, s. r. o.	1,31	1,13	3,98	3,11	5,08	5,22
TOKAJ & CO, s.r.o.	1,22	1,17	0,99	0,90	0,84	0,81
KARPATSKÁ PERLA, s.r.o	1,14	1,39	1,56	1,42	1,39	1,47
Vienna DC, a. s.	1,01	0,76	0,21	0,00	0,03	0,07
Víno Karpatia, s. r. o.	1,10	0,18	0,11	0,07	0,03	0,03
VPS - Vinohradníctvo PAVELKA A SYN, s. r. o.	1,03	1,14	1,10	1,02	0,84	0,76
OSTATNÉ PODNIKY V ODVETVÍ	11,55	11,68	11,20	10,69	12,34	11,58

Zdroj: Vlastné spracovanie

Spoločnosť HUBERT J.E., s.r.o. vykazuje v období rokov 2012-2017 o približne 5% vyšší podiel na trhu ako jeho najbližší konkurent Vinárske závody Topoľčianky, s.r.o., a oproti poslednému podniku v TOP 20, VPS - Vinohradníctvo PAVELKA A SYN, s. r. o. až o približne 19%.

Väčšina podnikov v TOP 20 vykazuje kolísanie trhových podielov v tomto období, avšak trhovú podiel spoločnosti HUBERT J.E., s.r.o. od roku 2012 postupne a pomerne prudko klesá, kým trhovú podiel spoločnosti Vinárske závody Topoľčianky, s.r.o. od roku 2012 výrazne rastie.

Trhovú podiel ostatných podnikov v odvetví výroby hroznového vína s počtom 184 subjektov sme vypočítali podľa vzorca:

$$\text{trhový podiel ostatných podnikov v odvetví v danom roku} = 100\% - \text{súčet trhových podielov TOP 20 podnikov v danom roku}$$

V nasledujúcej tabuľke zhodnotíme konkurenčnú štruktúru odvetvia výroby hroznového vína na základe **Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu**, ktorého spôsob výpočtu a stupnicu hodnotenia uvádzame v metodike.

Tab. 4 Hodnotenie konkurenčnej štruktúry v odvetví výroby hroznového vína na základe Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu

	2017	2016	2015	2014	2013	2012
HUBERT J.E., s.r.o.	423,33	499,92	495,50	597,50	620,57	699,17
Vinárske závody Topoľčianky, s.r.o.	237,81	232,31	261,61	209,51	165,83	167,92
VÍNO MATYŠÁK, s.r.o.	52,47	54,92	57,77	57,83	47,69	50,90
DUFREX, s.r.o.	49,61	44,79	24,63	30,93	69,82	64,31
VÍNO NITRA, spol. s r.o.	32,86	43,28	38,82	65,90	32,31	38,31
MOVINO, spol. s r.o.	28,59	19,09	17,68	18,05	15,12	11,90
K & L Real Krakovany, spol. s r.o.	18,78	23,68	30,18	45,57	36,28	15,91
PLODOOVOČ - CONTEXO s.r.o.	12,50	6,14	0,58	0,00	0,01	0,44
Víno Levice s.r.o.	8,08	7,80	9,99	5,64	4,63	4,32
VIREX, s.r.o.	5,00	3,02	1,71	0,69	1,14	1,36
Villa Vino Rača a.s.	4,65	4,10	8,03	4,57	2,78	1,99
VÍNO MRVA & STANKO, a.s.	3,66	6,08	5,49	4,20	4,39	8,27
ELESKO a. s.	3,15	4,02	4,94	8,57	5,33	5,74
Pivnica Tibava s.r.o.	2,19	2,33	1,64	1,49	1,99	1,66
VINDEVIE, s. r. o.	1,73	1,28	15,86	9,67	25,82	27,22
TOKAJ & CO, s.r.o.	1,49	1,38	0,97	0,80	0,71	0,66
KARPATSKÁ PERLA, s.r.o	1,29	1,93	2,45	2,01	1,93	2,15
Vienna DC, a. s.	1,02	0,58	0,05	0,00	0,00	0,01
Víno Karpatia, s. r. o.	1,22	0,03	0,01	0,00	0,00	0,00
VPS - Vinohradníctvo PAVELKA A SYN, s. r. o.	1,07	1,30	1,22	1,04	0,71	0,58
OSTATNÉ PODNIKY V ODVETVÍ	0,81	0,83	0,77	0,70	0,93	0,82
SPOLU	891	959	980	1065	1038	1104

Zdroj: Vlastné spracovanie

Odvetvie výroby hroznového vína na základe Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu vykazuje hodnotu okolo 1000, z čoho vyplýva, že toto odvetvie je mierne koncentrované.

Mierne koncentrované odvetvie sa vyznačuje rovnomerným rozložením trhových podielov medzi subjekty, ktoré sa v ňom nachádzajú, avšak nachádzajú sa v ňom podniky, ktoré svojím trhovým podielom výrazne prevyšujú ostatné. Ako vidíme v **Tab. 3**, hodnoty trhových podielov podnikov pôsobiacich v odvetví výroby hroznového vína sa (až na prvé dva podniky) pohybujú pod 10%, pričom posledná spoločnosť v rebríčku TOP 20 nadobúda trhovú podiel v roku 2017 1,03%, z čoho vyplýva, že zvyšné podniky v odvetví s počtom 164 subjektov disponujú trhovým podielom pod 1%.

Následne vypočítame, posúdime koncentráciu odvetvia hroznového vína pomocou indexu pomeru koncentrácie a marginálneho koeficientu koncentrácie a porovnáme ich výsledky s Herfindahlovým-Hirschmanovým indexom.

Index pomeru koncentrácie (CR) v odvetví výroby hroznového vína vypočítame ako súčet trhových podielov jedného (CR1), štyroch (CR4) a ôsmich (CR8) najsilnejších podnikov v odvetví.

Marginálny koeficient koncentrácie (MCR) predstavuje rozdiel medzi indexom koncentrácie najväčších ôsmich podnikov a štyroch podnikov v odvetví.

Vypočítané hodnoty indexu pomeru koncentrácie 1, indexu pomeru koncentrácie 4, indexu pomeru koncentrácie 8 a marginálneho koeficientu koncentrácie znázorňuje nasledujúca tabuľka.

Tab. 5 Vývoj hodnôt indexu pomeru koncentrácie a marginálneho koeficientu koncentrácie odvetvia výroby hroznového vína v období rokov 2012-2017

	2017	2016	2015	2014	2013	2012
CR1	20,57	22,36	22,26	24,44	24,91	26,44
CR4	50,28	51,70	51,00	52,08	53,05	54,55
CR8	69,23	70,00	67,69	71,25	68,74	68,85
MCR	18,95	18,29	16,69	19,17	15,69	14,29

Zdroj: Vlastné spracovanie

Ako môžeme z tabuľky vidieť, že na základe indexu pomeru koncentrácie je odvetvie výroby hroznového vína koncentrované, pretože 4 najväčšie podniky v odvetví majú viac ako 50%-ný podiel na trhu, a to v priebehu celého skúmaného obdobia rokov 2012-2017. Z tabuľky však taktiež vyplýva, že tento index v priebehu rokov klesá, t.j. odvetvie sa fragmentuje.

Z hodnôt marginálneho koeficientu koncentrácie vieme vyčítať, že druhá štvorica podnikov zaostáva za prvou štvoricou podnikov v roku 2017 o 18,95%. Z tabuľky vidíme, že marginálny koeficient koncentrácie nadobúda od roku trend rastu a, ako sme uviedli pri interpretácii indexu pomeru koncentrácie, to znamená, že odvetvie sa fragmentuje, pretože druhá polovica podnikov silnie.

Na základe výpočtu trhových podielov TOP 20 podnikov v odvetví výroby hroznového vína vieme povedať, že toto odvetvie je možné na základe Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu, indexu pomeru koncentrácie a marginálneho koeficientu koncentrácie klasifikovať inak. Keďže marginálny koeficient koncentrácie vychádza z výpočtu indexu pomeru koncentrácie, nebudeme ho pri komparácii brať do úvahy a zameriame sa na komparáciu Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu a indexu pomeru koncentrácie.

Podľa Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu je odvetvie výroby hroznového vína mierne koncentrované, zatiaľ čo podľa indexu pomeru koncentrácie je toto odvetvie koncentrované. Je to spôsobené samozrejme odlišnosťou výpočtu daných indexov, a taktiež rozdielnosťou chápania autorov týchto ukazovateľov v oblasti hodnotenia koncentrácie odvetvia. Z výsledkov analýzy však vyplýva, že podľa indexu pomeru koncentrácie je síce odvetvie výroby hroznového vína koncentrované, avšak nenadobúda výrazne väčšie hodnoty ako 50%, čo je hranica koncentrovanosti tohto indexu. To znamená, že hranice určenia či je odvetvie koncentrované, mierne koncentrované, alebo nekoncentrované sa na jednej strane líšia, na druhej strane však v konečnom dôsledku identifikujú koncentráciu odvetvia približne rovnako, a teda odvetvie hroznového vína môžeme označiť ako niekde na hranici medzi mierne koncentrovaným a koncentrovaným odvetvím.

Záver

V dnešných rýchlo meniacich sa podmienkach a vysokej konkurencii je potrebné, aby podnik skúmal svoje odvetvové prostredie. Na základe analýz dokáže identifikovať príležitosti aj hrozby vyskytujúce sa v odvetví, v ktorom pôsobí. Vie ich teda včas identifikovať a reagovať na ne. V prípade, že podnik nevenuje skúmaniu a sledovaniu vývoja svojho odvetvového prostredia dostatočnú pozornosť, môže to pre neho znamenať až zánik. Je teda dôležité, aby podnik sledoval aj vývoj koncentrácie vo svojom odvetví, t.j. ako sa menia trhové podiely najsilnejších podnikov – konkurencie. Túto koncentráciu je možné merať na základe Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu, ktorý sa v praxi používa najčastejšie, indexu pomeru koncentrácie a marginálneho indexu koncentrácie. Prostredníctvom údajov zverejnených na portáli Finstat (2013), konkrétne tržby podnikov v odvetví výroby hroznového vína, sme vypočítali a zistili koncentráciu tohto odvetvia podľa spomínaných ukazovateľov. Dospeli sme k záveru, že podľa Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu je možné odvetvie výroby hroznového vína označiť ako mierne koncentrované, kým podľa indexu pomeru koncentrácie je toto odvetvie koncentrované. Na základe vypočítaných hodnôt však bolo možné identifikovať, že táto rozdielna interpretácia je daná odlišnosťou výpočtu ukazovateľov a rozdielnosťou chápania ich autorov v oblasti hodnotenia koncentrácie odvetvia. Aj keď podľa indexu pomeru koncentrácie odvetvie výroby hroznového vína nadobúdalo hodnoty väčšie ako 50%, čo znamená ako sme už spomínali, že odvetvie je koncentrované, neboli tieto hodnoty výrazne vyššie ako 50%, ale pohybovali sa iba mierne nad touto hranicou. Z tohto dôvodu sme usúdili, že napriek rozdielnej interpretácii ukazovateľov na výpočet koncentrácie odvetvia sa ich výsledky líšia iba s miernymi odchýlkami, a teda odvetvie hroznového vína môžeme označiť ako niekde na hranici medzi mierne koncentrovaným a koncentrovaným odvetvím, pričom na základe vypočítaných hodnôt v období rokov 2012-2017 vidíme, že toto odvetvie sa postupne fragmentuje.

Použitá literatúra

- [1] BREZINA, Ivan – ORŠULOVÁ, Anna – PEKÁR, Juraj. Analýza absolútnej koncentrácie vybraného odvetvia pomocou Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu.

- [online]. In: *Ekonomický časopis*. Bratislava: Ekonomický ústav SAV a Prognostický ústav CSPV SAV, roč. 57, č. 1, s. 77-94 [cit. 17.12.2018]. ISSN 0013-3035
- [2] BREZINA, Ivan – PEKÁR, Juraj. Analýza citlivosti hodnôt Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu Slovenského bankového sektora. [online]. In: *Politická ekonomie*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, roč. 2013, č. 6, s. 735-751 [cit. 17.12.2018]. ISSN 2336-8225
- [3] Finstat [online databáza]. Bratislava, ©2013 [cit. 2018-11-20]. Dostupné na: <<https://finstat.sk/>>
- [4] KAVČÁKOVÁ, Michaela. Strategická diagnostika odvetvového prostredia podniku: Diplomová práca. Košice: Ekonomická univerzita v Bratislave – Podnikovohospodárska fakulta so sídlom v Košiciach, 2018. 88 s.
- [5] KENTON, W. 2018. Concentration Ratio. *Investopedia*. [dátum aktualizácie 27.06.2018]. [online]. Dostupné na internete: <https://www.investopedia.com/terms/c/concentrationratio.asp>
- [6] RÓJ, J., 2016. Competition measurement of hospitals in Poland: The Herfindahl-Hirschman index approach. *Ekonomika*, vol. 95, no. 1, pp. 166-181 ProQuest Central. ISSN 13921258
- [7] SEDLÁČKOVÁ, Helena – BUCHTA, Karel. *Strategická analýza*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 121 s. ISBN 80-7179-367-1
- [8] SLÁVIK, Štefan. *Strategický manažment*. 2. vyd. Bratislava: Sprint dva, 2009. 403 s. ISBN 978-80-89393-08-4

Kontaktné údaje

Ing. Michaela Kavčáková
Katedra bankovníctva a investovania
Ekonomická fakulta
Technická univerzita v Košiciach
Němcovej 32
040 01 Košice
Slovenská republika
Email: michaela.kavcakova@tuke.sk

Príspevok vznikol v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA č. 1/0794/18.